SPRAWOZDANIE
ZWIĄZKU PROPAGANDY TURYSTYCZNEJ ZIEMI WILEŃSKIEJ

WILNO 1937

SPRAWOZDANIE

ZA OKRES

1. I. 1936 — 1. IV. 1937

Władze Związku Propagandy Turystycznej Ziemi Wileńskiej

W drugim roku sprawozdawczym skład władz Związku był następujący:

Zarząd składał się z członków mianowanych przez Gminę m. Wilna i Izbę Przemysłowo-Handlową w Wilnie oraz z członków wybranych przez Walne Zebranie.

Miasto Wilno reprezentowali:

1. Teodor Nagurski—Wiceprezydent m. Wilna
2. mec. Tadeusz Kiersnowski—radny m. Wilna
3. inż. Wacław Moszczyński — ,, ,,

Przedstawicielami Izby Przem.-Handlowej byli:

1. Ludwik Chomiński—radca Izby
2. Adam Tański—Kierownik działu Biura Izby

Z wyboru do Zarządu weszli:

a) Z pośród członków zwyczajnych:

1. Kazimierz Szelągowski—Kurator Okr. Szk. Wil.
2. Edmund Kowalski—Prezes Stow. Kupców i Przem. Chrześcijan
3. Janusz Ihnatowicz—Referent Izby Rolniczej
4. Kazimierz Młynarczyk—Dyrektor Izby Rzemieślniczej
5. Abram Załkind — Dyrektor Wil. Związku Kupców Żydowskich

b) Z pośród członków nadzwyczajnych:

1. prof. Marian Morelowski—Prof. Wydz. Sztuk Pięknych
2. mjr Zbigniew Lankau — Prezes T-wa Wioślarskiego

Zastępcy:

1. Władysław Tomaszewski — Dyrektor Stow. Kupców i Przem. Chrześcijan

2. Stanisław Jankowski — Dyrektor T-wa Miejsk. i Międzymiast. Kom. Autobusowych
3. Tadeusz Łopalewski—Przedstawiciel Polsk. Radia
4. Mieczysław Szpakiewicz—Dyrektor Teatru Miejsk.
5. Wacław Gizbert-Studnicki — Dyrektor Archiwum Państwowego.

W dniu 6 lutego 1936 r. wybrano prezydium:

Prezes—Teodor Nagurski Wiceprezydent Miasta
Wiceprezesi — mjr Zbigniew Lankau i Adam Tański
Członkowie—prez. Edmund Kowalski i prof. Marian Morelowski.

W okresie sprawozdawczym na zebrania Zarządu byli zapraszani: inż. Włodzimierz Krukowski — ref. tur. Urzędu Wojewódzkiego, inż. Jerzy Kobzakowski z ramienia Biura Urbanistycznego, nacz. Fryderyk Łęski—sekretarz Delegatury L. P. T., mgr Stefan Rosiak—przedstawiciel Pol. T-wa Krajoznawczego i Bolesław Łucznik—członek Komisji Wycieczkowej Kuratorium Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Komisja Rewizyjna składa się z:

1. dyr. Tadeusza Miśkiewicza — jako przewodniczącego, oraz
2. Eliasza Jutkiewicza
3. radcy Dawida Kapłan-Kapłańskiego — jako członków Komisji.

Sąd polubowny tworzyli:

1. mec. Witold Abramowicz
2. dyr. Anatol Fried
3. Wacław Wyszyński.

Dyrektorem Związku do dnia 1. IV. 36 r. był Adam Krzemień, a następnie do chwili obecnej mgr Józef Lewon.

Na liście członków mamy 27 członków zwyczajnych i 57 nadzwyczajnych.

Biuro Związku mieści się nadal w gmachu Izby Przemysłowo-Handlowej w Wilnie (która udziela Związkowi lokalu jako subwencji w naturze).

W dniu 1 lipca ubiegłego roku odbyło się nadzwyczajne Walne Zebranie celem przedyskutowania i zatwierdzenia pierwszego preliminarza budżetowego Związku.

Zarząd odbył w okresie sprawozdawczym 19 posiedzeń. Niezależnie od prac bieżących członkowie Zarządu i pracownicy biura brali czynny udział w szeregu zebrań i posiedzeń, zwoływanych przez inne organizacje i instytucje, wygłaszając referaty czy też zgłaszając dezyderaty, dotyczące zagadnień turystycznych (Zjazd Starostów, Konferencja dyrektorów szkół, doroczne zebranie L. P. T., Zjazd Związku Miast, konferencja turystyczna nad jez. Narocz, konferencja porozumiewawcza w sprawie turystyki nad Naroczą itd).

Kierunki działalności Z. P. T.

Od początku kadencji Zarządu wyraźnie zarysowały się 3 zasadnicze kierunki działania:

1. Organizacja terenu i obsługa turystyczna,
2. Uświadomienie turystyczne miejscowej ludności,
3. Właściwa propaganda Wilna i Wileńszczyzny.

Zniżki przejazdowe

Udogodnienia turystyczne z reguły muszą się zacząć od ulg taryfowych. Bez ulg przejazdowych nie może być, zwłaszcza w Polsce, mowy o turystyce. Zresztą ulgi takie istnieją i znakomicie przyczyniają się do masowego ruchu turystycznego. W roku 1936 naskutek starań Związku i T-wa Rozwoju Ziem Wschodnich Liga Popierania Turystyki ustaliła dwa typy zniżek indywidualnych: 50% zniżki w okresie letnim z »hołdem na Rossę«, z której korzystając przyjechało 5.801 indywidualnych turystów, oraz zniżki, również 50% ale na nieco innych warunkach udzielanej—dla udających się na teren Ziem Wschodnich w ramach akcji letniej p. h. »Lato na Ziemiach Wschodnich«. Ze zniżki tej korzystało 13.000 turystów.

Przy tej sposobności podkreślić należy, że ulgi te o wielkim w zasadzie znaczeniu dla rozwoju turystyki na terenie Wileńszczyzny mają jednak swoje złe strony. Po pierwsze nie są dotąd ustabilizowane, po wtóre są nieraz mniejsze niż ulgi dla innych rejonów. Nie powinny mieć np. miejsca następujące fakty: zniżka na »Marsz szlakiem II-ej Brygady« wynosiła 80%, natomiast zniżka na »Marsz

Zułów — Wilno« wynosiła tylko 50%, zniżka na różne zjazdy do Zakopanego czy Krynicy z reguły jest nie mniejsza niż 66%, Wilno natomiast z trudnością dostaje zaledwie 50%.

Na powyższą niekorzystną dla Wileńszczyzny dysproporcję stosowania ulg taryfowych, Związek zwracał niejednokrotnie uwagę czynników miarodajnych.

Prócz pociągu turysta na naszym terenie używa jeszcze innych środków lokomocji, w pierwszym rzędzie autobusów. Starania nasze też szły w kierunku uzyskania odpowiednich ulg i przystosowania rozkładu jazdy do potrzeb ruchu turystycznego. W większości wypadków potrzeb ruchu turystycznego. W większości wypadków osiągnęliśmy pożądany rezultat. Na linii Wilno—Narocz zniżka, udzielana na podstawie karty turystycznej grupom wycieczkowym sięgała w r. 1936—35%.

Kwatery

Niemniej ważną jest sprawa mieszkaniowa. Ciągle odczuwa się brak odpowiednio urządzonych hoteli i schronisk. W czasie większych zjazdów, gdy zmuszeni jesteśmy pomieścić kilka tysięcy osób, odczuwamy brak nietylko pokoi i łóżek w hotelach i schroniskach, ale nawet w prywatnych mieszkaniach.

Budowa domów turystycznych w Wilnie, Trokach i nad jez. Narocz jest kwestią palącą. Prowizoryczne schroniska, urządzane czy to w pawilonach po-wystawowych czy też w szopie kamieniarskiej — w żadnym razie nie mogą być uważane za szczęśliwe rozwiązanie kwestii pomieszczenia turystów czy pielgrzymów. Nic więc dziwnego, że Zarząd Związku niejednokrotnie rozważał możliwości budowy domu turystycznego w Wilnie, robiąc w tym kierunku odpowiednie przygotowania. I tak dzięki staraniom poszczególnych członków Zarządu zostało otwarte Miejskie Schronisko w pawilonach targowych; należy je traktować jako zaczątek domu turystycznego. Łóżka i pościel, zakupione do tego schroniska, mają być w przyszłości przekazane do dyspozycji domu turystycznego.

»Klapą bezpieczeństwa« na wypadek masowych zjazdów turystów było schronisko własne Z. P. T. Do tego celu została przeznaczona szopa, używana do prac kamieniarskich przez kierownictwo robót na Rossie. Bezpośrednio przed 12-ym maja została ona przewieziona na plac miejski przy zbiegu ul. Kijowskiej i Słowackiego i odpowiednio przystosowana do lokowania mniej wymagających turystów czy pielgrzymów.

Na marginesie tej sprawy warto zanotować uwagi p. A. Tańskiego, Wiceprezesa Związku wypowiedziane w referacie »O zagadnieniach turystycznych Ziem Wschodnich«, wygłoszonego na Zjeździe Miast Województw Wschodnich w Wilnie w dn. 19 lutego rb.

»Ziemie Wschodnie potrzebują nieodzownie inwestycyj w hotelarstwie. Bez nich o rozwoju turystyki, któraby miała widoki na przyszłość, nie może być mowy. Modernizacja i podniesienie stanu kulturalnego hoteli, budowa nowych hoteli i pensjonatów, gdzie ich brak, oto podstawowe i najniezbędniejsze posunięcia. Niestety jednak kapitał prywatny nie kwapi się tymczasem do angażowania się w wymienione inwestycje. Jeśli chodzi o ośrodki o słabszym natężeniu ruchu turystycznego, to hotelarstwo ma narazie zbyt małe z niego dochody, by z uwagi na ten ruch, dokonywać inwestycyj. W ośrodkach większych brak jeszcze wśród hotelarzy i ewentualnych kandydatów na inwestorów zaufania w dalszy rozwój turystyki — no i brak pieniędzy. Istnieje też zagadnienie pensjonatów w takich ośrodkach, jak Narocz, Troki, gdzie znów obawy w związku z krótkością sezonu odstraszają od inwestowania. Stąd też niezbędne są środki specjalne, któreby do inwestowania zachęciły. Środki, które pójść powinny po linii różnych udogodnień i ulg podatkowych dla inwestujących, na wzór dekretu o popieraniu inwestycyj na wschodzie. W największych ośrodkach, szczególnie tych, które muszą się liczyć ze zjazdami masowymi — konieczną jest budowa domów turystycznych (schronisk-hoteli). W pierwszym rzędzie taki dom niezbędny jest w Wilnie, gdzie byłby on obliczony także na ruch pielgrzymkowy, który może i powinien stale wzrastać«.

Przewodnicy

Obok przed chwilą omówionych zagadnień za niezmiernie doniosłą przy obsłudze turystów uznano sprawę wykształcenia i doboru przewodników. Przewodnik — to reprezentant danej miejscowości wobec turysty, to jej żywa propaganda. Za słuszną więc należy uznać dążność Związku do uporządkowania przewodnictwa na terenie Wilna.

W ciągu okresu sprawozdawczego, zorganizowano 2 kursy dla przewodników, na których przeszkolono przeszło 100 osób; niestety zaledwie kilkadziesiąt odpowiedziało stawianym wymaganiom i należy do Sekcji Przewodników.

Pracę przewodników obrazują następujące cyfry:

1. Turystów zamiejscowych oprowadzono po Wilnie 6.324 osoby,
2. Troki zwiedziło pod kierownictwem przewodników ZPT—2.054 osoby,
3. Trakt Batorego do Naroczy włącznie — 175 osób.

Osobną rubrykę stanowiły wycieczki miejscowe. W niedzielnych wycieczkach organizowanych przez Z. P. T. pod hasłem »Wilnianie poznajcie Wilno« wzięło udział do dn. 1 kwietnia rb. — 1.373 osoby, w wycieczkach organizowanych przez Z. P. T. wespół z Polskiem Radio — 979 osób.

Specjalną kategorię stanowią wycieczki organizowane dla żołnierzy, młodzieży rzemieślniczej itp. Ogólna frekwencja tych wycieczek sięga tysiąca.

W sumie Związek przy pomocy swoich przewodników oprowadził bezmała 10.000 osób. Pozornie liczba ta może się wydawać małą, należy jednak pamiętać, że akcja planowego oprowadzania dotyczy jedynie części turystów, przeważnie turystów dobrze zorganizowanych.

Obsługa informacyjna

Niemniej ważnym od poprzednio wymienionych czynników obsługi turystycznej jest szybka i dobra informacja. — Stąd dążenie Związku do udoskonalenia służby informacyjnej.—W tym celu założono w Biurze specjalną bibliotekę, gdzie obok dzieł podstawowych z zakresu turystyki są rozkłady kolejowe, autobusowe, samolotowe, taksy dorożkarskie, hotelowe, cenniki restauracyjne, mapy szczegółowe itd. Mało tego, celem ułatwienia turyście uzyskania dokładnej informacji w terenie, zainicjowaliśmy i systematycznie przeprowadzamy szereg kursów informacyjno-turystycznych dla konduktorów autobusowych, kolejowych, portierów hotelowych, kelnerów, policjantów. Pozatym Związek dąży do tego, by w lokalach publicznych i u osób, stykających się często z turystą, były stale pod ręką odpowiednie informatory, zawierające najpotrzebniejsze wiadomości o obiektach dla zwiedzania, miejscach, cenach, warunkach zamieszkania, adresy miejsc urzędowych itp.

Nie od rzeczy będzie wspomnieć o udzielanych przez Biuro informacjach telefonicznych, które zwłaszcza w okresie natężenia ruchu turystycznego są bardzo liczne i niewątpliwie są pomocne przy planowaniu wycieczek, wynajdywaniu kwater i w wielu innych wypadkach.

W okresie większych zjazdów — jak 12 maja, Zielone Świątki, kiermasz w dniu św. Kazimierza, Związek uruchamiał dodatkowe punkty informacyjne w różnych dzielnicach miasta. W czasie uroczystości przeniesienia Serca Marszałka na Rossę takich punktów było pięć; stale w okresie letnim był czynny kiosk na Rossie; w okresie zaś przybywania większej ilości pociągów popularnych i silnego natężenia przyjazdów na podstawie kart indywidualnych — Stacja Obsługi na dworcu.

Niemałem udogodnieniem informacyjnym są również plany miasta Wilna, zainstalowane z inicjatywy Z. P. T. przez Zarząd Miejski w kilku punktach miasta.

Statystyka ruchu turystycznego

Konieczność tych starań należy uzasadnić cyframi, które uplastycznią rozmiary ruchu turystycznego. W ciągu roku 1936-go przybyło do Wilna 86 pociągów popularnych przywożąc 49.989 osób. W ciągu trzech pierwszych miesięcy roku bieżącego przybyło pociągów popularnych 11, turystów w nich przyjechało 6.407. Łącznie w okresie sprawozdawczym pociągi popularne przywiozły 56.396 osób.

Z 50-procentowej zniżki indywidualnej skorzystało w okresie zeszłorocznego jarmarku w dniu św. Kazimierza 281 osób, w tym roku czterokrotnie więcej bo 1.108 osób.

Na podstawie karty indywidualnej p. h. »Hołd na Rossie« przyjechało do Wilna 5.801 osób.

Łącznie ze zniżek indywidualnych do Wilna (prócz zniżki w ramach akcji letniskowo - turystycznej »Lato na Ziemiach Wschodnich«, korzystało 7.190 turystów.

Z kart indywidualnych p. h. »Lato na Ziemiach Wschodnich« korzystało przeszło 13.000 osób. Bez przesady można powiedzieć, że czwarta część tej liczby była w Wilnie czy na Wileńszczyźnie. Wniosek ten pozwala na podwyższenie liczby turystów indywidualnych conajmniej do 11.000.

Osobną grupę stanowią wycieczki szkolne. W grupach po kilkadziesiąt osób przyjechało do Wilna — 5.540 uczenic i uczniów.

W sumie zarejestrowanych turystów mieliśmy 66.900. Nie trzeba jednak zapominać, że poważny procent tej liczby zawdzięczamy uroczystościom na Rossie, z drugiej zaś strony wiemy dobrze, że zorganizowana akcja nie obejmuje całokształtu ruchu turystycznego. Powyższe dane pozwalają na wyciągnięcie szeregu ciekawych wniosków. Dotyczą one w pierwszym rzędzie różnych gałęzi życia gospodarczego. Trzeba bowiem pamiętać, że turysta przeciętnie zostawia w terenie od 5 do 7 zł dziennie. Skromna pięciozłotówka pomnożona przez zupełnie realną liczbę 70.000 turystów daje w sumie 350.000 zł i to tylko w wypadku, gdyby przyjezdni spędzili na Wileńszczyźnie jeden dzień. Wiemy dobrze, że tak nie jest, a przez to samo kwotę 35.0.000 zł należy kilkakrotnie zwiększyć, co w efekcie daje wpływy sięgające powyżej miliona złotych. W ten sposób rozumując łatwo dojdziemy do wniosku, że często lekceważona i pobłażliwie traktowana turystyka jest ważną dźwignią naszego życia gospodarczego.

Imprezy

Mówiąc o sprowadzaniu turystów i ich obsłudze w tej czy innej formie musimy wspomnieć o imprezach.

Największą doroczną imprezą stał się jarmark w dniu św. Kazimierza, dobrze znany w całej Polsce.

W ramach dorocznego sprawozdania nie będziemy podejmowali dyskusji żywo prowadzonej na łamach prasy na temat jego celowości. Zagadnieniu temu została ostatnio poświęcona specjalna publiczna konferencja.

Na okres sprawozdawczy przypada omówienie kiermaszu w dniu św. Kazimierza z r. 1936 i 1937. Pierwszy z nich miał charakter historyczny, drugi aktualny. Skromne środki, jakimi dysponuje Związek, nie pozwoliły na bardziej efektowną i wystawną realizację; wystarczy nadmienić, że w roku bieżącym całkowita organizacja imprez w dniu św. Kazimierza—to znaczy pochodu, popisu 6 zespołów ludowych i urządzenie wieczoru literackiego kosztowały 2.303 zł i 50 gr, w tem blisko 700 zł propaganda, mająca na celu ożywienie całości. Dla orientacji warto dodać, że samo wydanie znaczków pamiątkowych dla przyjezdnych, w kształcie serca i stylizowanego konika kosztowało ponad 400 zł.

Imprezą o znacznie mniejszym rozmachu był zlot awionetek prywatnych właścicieli nad jez. Narocz, zorganizowany wespół z Aeroklubem. W zlocie wzięło udział 13 maszyn ze wszystkich niemal główniejszych ośrodków lotniczych.

Prócz tego zaprojektowany został, lecz nie był zrealizowany spływ kajakowy z Naroczy. Musieliśmy zaniechać organizowania spływu z powodu nieotrzymania od Min. Komunikacji ulg przejazdowych.

Szeroko planowane imprezy zimowe p. h. »Kuligiem przez Wileńszczyznę« nie doszły do skutku z powodu niesprzyjających warunków atmosferycznych. Jedynie w okresie marszu narciarskiego Zułów—Wilno mieliśmy dosyć liczny zjazd turystów i zawodników narciarzy.

Na marginesie imprez i uroczystości warto przypomnieć o iluminacji miasta i główniejszych zabytków. W niemałej mierze do tej pożytecznej i efektownej inowacji przyczyniły się starania Związku.

„Uświadomienie Turystyczne" miejscowej ludności

Obecnie zastanówmy się z kolei nad następnym działem pracy Związku, nad staraniami o »uświadomienie turystyczne« miejscowej ludności. Realizowaliśmy je w roku sprawozdawczym na terenie Wilna. W dalszym ciągu działalności przewidziana jest podobna akcja na całej Wileńszczyźnie, a zwłaszcza w miejscowościach najbardziej popularnych.

W pierwszym rzędzie postanowiliśmy obudzić zainteresowanie Wilnem wśród Wilnian. Musimy z przyjemnością stwierdzić, że systematyczna praca w tym kierunku dała jaknajlepsze wyniki. Frekwencja na wycieczkach p. h. »Wilnianie poznajcie Wilno« ciągle wzrasta i tak np. w jednej z ostatnich wycieczek wzięło udział ponad 200 osób.

Jak już było zaznaczone na innym miejscu równolegle organizujemy także wycieczki specjalne dla zamkniętych stowarzyszeń i zwartych zespołów. Akcja ta nie dała jednak przewidzianego rezultatu, gdyż cały szereg organizacyj ograniczył się do »życzliwego ustosunkowania się«. Jedynie wojsko i młodzież rzemieślnicza chętnie korzystają z naszych bezinteresownych usług i poznają Wilno pod kierownictwem wykwalifikowanych przewodników. Ostatnio również zwróciło się z prośbą o pomoc przy organizowaniu wycieczek Stowarzyszenie Sędziów i Prokuratorów.

Prócz wyżej wymienionych wycieczek Związek wespół z Rozgłośnią Wileńską organizuje wycieczki dla radiosłuchaczy.

Innym typem propagandy miały być odczyty na tematy związane z historią miasta, jego roli w sztuce, nauce, a wreszcie gospodarce krajowej. Zwróciliśmy się z tym pomysłem do Uniwersytetu, który co roku organizuje podobne wykłady dla szerszych warstw. J. M. Rektor przychylnie potraktował naszą inicjatywę i przekazał projekt Komisji Odczytowej, która z powodu kłopotów ściśle uniwersyteckich dotychczas nie mogła przystąpić do zmontowania cyklu odczytów o Wilnie.

Pamiątki regionalne

Pożyteczną inowacją okazał się »konkurs pamiątek regionalnych« organizowany przy współudziale P. T. K. Musimy się przyznać, że nie liczyliśmy na tak liczne obesłanie pierwszego konkursu. Z pośród przeszło 300 eksponatów Komisja Konkursowa wyróżniła 15 pomysłów, przyznając nagrody łaskawie ofiarowane przez Zarząd Miasta, Izbę Przem.-Handlową, Izbę Rzemieślniczą, Stowarzyszenie Kupców i Przemysłowców Chrześcijan oraz przez Związek Propagandy Turystycznej. Z przyjemnością możemy stwierdzić, że nagrodzone prace większości są obecnie masowo zakupywane przez turystów i firmy sprzedające pamiątki. Został zrobiony pierwszy krok na drodze do wyrugowania obcej tandety i zastąpienia jej przez wyroby miejscowych rzemieślników i artystów. Przypuszczać należy, że kilkakrotne powtórzenie konkursu w ciągu najbliższych lat potrafi ostatecznie rozwiązać sprawę właściwych i wartościowych pamiątek z Wilna.

Wystawy artystyczne

Analogiczne zadanie ma nieustająca wystawa drobnych prac artystycznych, otwarta z okazji jarmarku w dniu św. Kazimierza w lokalu Związku. Na pierwszy ogień poszła »Wystawa młodej grafiki« złożona z przeszło 70-ciu drzeworytów, akwafort i miedziorytów. W najbliższych dniach na jej miejsce przyjdzie wystawa drobnych płócien, akwarel, rysunków i szkiców.

Pomysł nie trafił w próżnię, bo na wystawie grafiki, bez reklamy i propagandy sprzedano paru-złotowych prac na przeszło 300 zł. Jest to suma niewielka, ale należy pamiętać, że każdy początek i wprowadzenie się na rynek idzie b. opornie. Może przez utrzymanie stałej wystawy w Związku można będzie usunąć jeden z licznych paradoksów naszego życia w Wilnie, mieście znanych grafików dotychczas bez okazji nie można było kupić tak modnych dziś drzeworytów czy akwafort.

Propaganda muzeów

Na zakończenie omówienia przyspasabiania turystycznego miasta warto wspomnieć o »Tygodniu Propagandy Muzeów« oraz o akcji ukwiecenia miasta, podjętej wspól-

nie z T-wem Ogrodniczym i Związkiem Pracy Obywatelskiej Kobiet. Są to jednak posunięcia poczynione po 1-ym kwietna, czyli już po zamknięciu okresu sprawozdawczego.

Organizacja terenu turystyczna

Tak w grubszych zarysach przedstawiała się nasza inicjatywa na terenie miasta. Nieco gorzej przedstawia się sprawa z organizacją całej Ziemi Wileńskiej. Złożyły się na to czynniki od nas niezależne. W pierwszym rzędzie podnieść należy brak możności nawiązania ścisłego kontaktu z miejscowymi działaczami. Papierowe załatwianie — sprawy nie rozwiązuje. Wychodząc z tego założenia powstrzymaliśmy się również od prowadzenia akcji letniskowej, prowadzenie bowiem tego działu li tylko przy biurku w Wilnie nie może dać pożądanych rezultatów. Dziś, po przeszło dwuletnim doświadczeniu, można powiedzieć, że jesteśmy przygotowani do konsolidacji terenu. Okres prac przygotowawczych należy uznać za skończony. Obecnie projektujemy systematyczne zakładanie delegatur Związku i dokładną ewidencję letnisk i pensjonatów. Jeżeli nic nie stanie na przeszkodzie, w roku przyszłym praca Związku musi odbywać się pod znakiem propagandy prowincji.

Turystyczny biuletyn prasowy

Na przełomie uświadamiania turystycznego i propagandy właściwej, tak jak ją rozumie szerszy ogół, należy postawić wydawany raz na tydzień Turystyczny Biuletyn Prasowy. Pierwszy jego numer ukazał się w połowie maja roku ub. W komunikacie tym rozsyłanym do wszystkich gazet miejscowych, do najpoczytniejszych zamiejscowych i do wydawnictw turystycznych — informował Związek w formie treściwej o swoich poczynaniach i konkretnych projektach na przyszłość. Staraliśmy się unikać wzmianek o pomysłach, które nie miały widoków na realizację, wychodząc z założenia, że najlepszą propagandą jest dokonana praca.

Niezależnie od komunikatów, biuro przygotowało szereg artykułów i wzmianek informacyjnych do różnych okazyjnych i periodycznych wydawnictw, jak kalendarze, przewodnik po uzdrowiskach i in.

Wydawnictwa

Szczególną troską otaczał Zarząd wydawnictwa, starając się zapełnić ogromne luki w literaturze turystycznej Wileńszczyzny.

Na pierwszym miejscu należy wymienić nowe wydanie przewodnika po Wilnie prof. Kłosa, zrealizowane wespół z Polskim T-wem Krajoznawczym, przy materialnym poparciu Pana Wojewody.

Drugim niemniej pożądanym przez ogół turystów wydawnictwem jest wydrukowany przed kilku miesiącami »Przewodnik Narciarski po terenach Wileńszczyzny« pióra Jana Grabowieckiego i Konstantego Pietkiewicza. Praca ta ma charakter wybitnie pionierski, ponieważ mimo szerokiego rozwoju narciarstwa na Wileńszczyźnie dotychczas nie mieliśmy przewodnika narciarskiego.

Celem chociażby prowizorycznego zaradzenia potrzebie przewodnika kajakowego Związek wydał mapkę, w kształcie składanej podwójnej pocztówki, obejmującą główne arterie wodne tych ziem. Szlak wodny p. t. »Z Wilna do Wilna« biegnie przez Wilię i Straczę do Naroczy, dalej Dzisną, Dzisienką i Dźwiną, żeby przez jez. Brasławskie, Ignalińskie i Żejmianę wrócić do Wilna. Zamieszczone na drugiej stronie informacje zostały opracowane przez Akademicki Klub Włóczęgów Wileńskich.

W związku z 550-leciem Wilna jako miasta, rozpisany był konkurs na propagandową wywieszkę do wagonów. Konkurs miał charakter zamknięty, zaproszono do udziału 9 artystów. Komisja Konkursowa złożona z profesorów Wydz. Sztuk Pięknych i delegata Zarządu pierwszą nagrodę przyznała p. E. Kuczyńskiemu, drugą p. W. Romanowiczowi. Obecnie nagrodzone prace znajdują się w Wydz. Turystyki Ministerstwa Komunikacji w oczekiwaniu na wydanie.

Z wydawnictw drobnych pozwalamy sobie przypomnieć o aktualnych programach zwiedzania miasta w języku polskim i niemieckim, o specjalnych wkładkach do kart turystycznych i propagandowych wywieszkach do autobusów. Z okazji jarmarku w dniu św. Kazimierza Związek wydrukował specjalne chorągiewki z napisem okolicznościowym.

Do akcji o charakterze propagandowym można zaliczyć sprzedaż wydawnictw turystycznych, która była uskuteczniana w biurze Związku, a poza tym w naszych kioskach informacyjnych na Rossie, na Wystawie Krótkofalowej, na Targach Futrzarskich, w Druskienikach i we wszystkich kioskach z gazetami w Wilnie.

Współpraca

Przyjemnie nam jest podkreślić, że wszystkie nasze plany, projekty i poczynania realizowaliśmy przy wydatnej pomocy i życzliwości zarówno władz, jak i organizacyj społecznych. Dużą rolę odegrało pełne zrozumienia ustosunkowanie się pojedyńczych osób, które przecież tworzą w sumie zbiorową opinię.

Materialną pomoc otrzymaliśmy od Pana Wojewody, Zarządu Miasta, Izby Przemysłowo-Handlowej w Wilnie, Min. Komunikacji i Dyrekcji Kolei Państwowych łącznie z Ligą Popierania Turystyki, za co serdecznie dziękujemy.

Niezależnie od jednorazowo przyznawanych subwencyj staraliśmy się o wynalezienie stałych źródeł dochodu. Związek, pomyślany jako instytucja społeczna, musi w pierwszym rzędzie opierać swój budżet na składkach i stałych dotacjach. Dlatego też w tej czy innej formie prowadziliśmy werbowanie członków. Mimo trudności materialnych, z którymi walczą samorządy i różne placówki zainteresowane w rozwoju turystyki, udało się nam powiększyć liczbę członków. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt przystąpienia do Związku w charakterze członków Wydziałów Powiatowych i kilku gmin wiejskich. Przypuszczać należy, że projektowane zacieśnienie kontaktu z prowincją przysporzy w roku przyszłym członków z całej Wileńszczyzny.

Duże znaczenie dla rozwoju turystyki ma konsolidacja pod egidą Związku organizacyj działających w dziedzinie turystyki. Ze Związkiem współpracują Pol. T-wo Krajoznawcze, Komisja Wycieczkowa K. O. S. W., Koło Wilnian w Warszawie oraz ruchliwa Centrala Przewodników Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej.

Ponadto Związek jest członkiem Ligi Popierania Turystyki, z którą pozostaje stale w ścisłym kontakcie.

W okresie różnych uroczystości i zjazdów zasięg działalności Związku znacznie się rozszerzał. Wystarczy wspomnieć, że w okresie uroczystości 12-go maja członkowie Zarządu i pracownicy biura brali udział we wszystkich podsekcjach Komitetu Uczczenia Pamięci Marszałka Józefa Piłsudskiego. W czasie Zielonych Świątek ub. roku w rękach pracowników Związku (poza przyjęciem kilku pociągów popularnych) spoczywała ogromna część prac, związanych z przyjęciem i zakwaterowaniem Zjazdu Stowarzyszenia Elektryków Polskich.

Na zakończenie słowa podzięki kierujemy pod adresem radia i prasy. Radio zawsze wykazuje względem Związku największą życzliwość i chętnie w miarę możności realizuje nasze pomysły o charakterze propagandowym czy informacyjnym. Prasa, mimo często nieuzasadnionych krytyk, dała dowody rzetelnej troski o los Związku i wileńskiej turystyki. Mamy nadzieję, że kontakt z prasą będzie się z upływem czasu zacieśniał i przejdzie w ścisłą współpracę. Zarząd Związku, doceniając rolę prasy w propagandzie turystycznej, na ostatnim swym posiedzeniu uchwalił stale zapraszać na swe posiedzenia delegata Syndykatu Dziennikarzy, licząc, że w ten sposób, przy ścisłym porozumieniu można będzie skuteczniej prowadzić celową propagandę Wileńszczyzny.

WYKAZ
CZŁONKÓW

Członkowie zwyczajni

1. B-cia Trachtenberg
2. Drukarnia »Grafika«
3. »Dworek Kresowy«
4. Hotel »Georges«
5. Izba Przemysłowo-Handlowa w Wilnie
6. Izba Rolnicza
7. Izba Rzemieślnicza
8. Kuratorium Okr. Szkol.
9. Komunalna Kasa Oszczędności m. Wilna
10. Komunikacja Autobus. Wilno—Troki
11. Polskie T-wo Krajoznawcze
12. P. B. P. »Orbis«
13. Powiatowy Związek Samorządowy w Święcianach
14. Powiatowy Związek Samorządowy w Głębokiem
15. Stow. Kupców i Przemysłowców Chrześcijan
16. T-wo Oświaty Białoruskiej
17. T-wo Miejskich i Międzymiastowych Kom. Autobus. »Tommak«
18. Wil. Związek Kupców Żydowskich
19. Wydział Powiatowy w Wilnie
20. Wydział Powiatowy w Postawach
21. Wydział Powiatowy w Brasławiu
22. Zarząd Miejski w Wilnie
23. Zarząd Miejski w N.-Wilejce
24. Zarząd Miejski w Druskienikach
25. Zarząd Miejski w Trokach
26. Złatkowicz Mowsza
27. Związek Właścicieli Autob. Kom. Zamiejsk.

Członkowie nadzwyczajni

1. Abramowicz Witold
2. Awłosewicz Franciszek – Skład Kilimów Glin.
3. Bogdanow Piotr
4. Borszewski Kazimierz
5. D/H. P. »Lech«
6. Dąbrowski Tadeusz
7. Grabowiecki Jan
8. Halicki Napoleon
9. Jutkiewicz Eliasz
10. Kapłan - Kapłański Dawid
11. Kawenoki Abram
12. Kobzakowski Jerzy inż.
13. Komunikacja Autobusowa Głębokie – Łużki – Dzisna
14. Korporacja »Piłsudia«
15. Kronik Natan
16. Łokuciewski Bronisław
17. Łuczkowski Jan
18. M. Maćkowiak–T. Romańczuk
19. Masłowski Mieczysław
20. Miłkowski Roman
21. Miśkiewicz Tadeusz
22. Morelowski Marian prof.
23. Müller Albert
24. Otto Wilhelm
25. Pikiel Włodzimierz
26. Pocztowe Przysposobienie Wojskowe
27. Polski Spółdzielczy Bank Rzemieślniczy
28. Popławski Ryszard
29. Preiss Jerzy
30. Prüfferowa Maria
31. Restauracja »Bar Angielski«
32. ,, »Bar Okocimski«
33. ,, »Bukiet«
34. ,, »Georges«
35. ,, »Italia«
36. ,, »Louvre«
37. ,, »Nowa Gospoda«
38. ,, »Savoy«
39. ,, »Zacisze«
40. Skład Apteczny »W. Narbutt«
41. Stowarzyszenie Właścicieli Zakładów Restauracyjnych
42. Swirski Chaim
43. Szyk Salomon
44. Tański Adam
45. Taub Michał
46. T-wo Niezależnych Artystów Plastyków
47. Wiesztort Zygmunt
48. Wilczyńska Alicja
49. Wil. Okręgowy Związek Pływacki
50. Wit-Święcicki Bolesław
51. Wyszyński Wacław
52. Załkind Abram
53. Zarząd Gminny w Hołubiczach
54. Zarząd Gminny w Porpliszczu
55. Zarząd M-ki w Dziśnie
56. Zienkiewicz Jan
57. Związek Strzel. Pow. Grodzki Wilno

WYKONANIE BUDŻETU

ZWIĄZKU PROPAGANDY TURYSTYCZNEJ ZIEMI WILEŃSKIEJ ZA ROK 1936/7

§§	Poz.	Dochody	Prelimin. 1936/37	Wykonano 1936 37
		I. Opłaty korporacyjne		
1		*Składki członkowskie*	4.212,—	2.105,06
	a	Członk. zwyczajni	3.250,—	1.648,06
	b	» nadzwyczajni	912,—	358,—
	c	Wpisowe	50,—	99,—
		II. Zasiłki		
1		*Subsydia*	7.000,—	10.922,90
	a	Zarząd m. Wilna	500,—	1.297,90
	b	Dyrekcja OKP. Wilno	500,—	—
	c	Izba Przem.-Handlowa	500,—	500.—
	d	Ministerstwo Komunikacji	1.500,—	—
	e	Inne	4.000,—	9.125,—
2		*Imprezy*	3.600,—	2.210,23
	a	»Święto Zimy«	1.000,—	—
	b	Kiermasz św. Kazimierza	1.000,—	2.210,23
	c	Kiermasz św Piotra i Pawła . . .	1.500,—	—
	d	Inne	100,—	—
3		*Prowizja*	950,—	1.172,19
	a	Środki lokomocji	300,—	528,20
	b	Kwaterunkowe	100,—	246,11
	c	Wyżywienie	100,—	4,70
	d	Kioski	450,-	288,05
	e	Inne	—	105,23
		III. Różne		
1		*Wpływ ze sprzedaży*	20.500,—	17.931,32
	a	Druków	1.000,—	2.090,62
	b	Kart turystycznych	17.000,—	14.534,70
	c	Inne	2.500,—	1.306,—
		Ogółem dochody .	36.262,—	34.341,70

§§	Poz.	Wydatki	Prelimin. 1936/37	Wykonano 1936/37
		Dz. I. Organ.–administracyjny		
1		*Ogólny*	5.000,—	5.392,08
	a	Podróże i transporty	1.500,—	1.810,89
	b	Imprezy	3.500,—	3.581,19
2		*Utrzymanie kiosków*	1.714,—	1.379,96
	a	Pobory informatora	1.200,—	1.160,—
	b	Świadczenia socjalne	114,—	106,91
	c	Kiosk na dworcu kolejowym	200,—	7,05
	d	Kiosk w okol. Rossy	200,—	106,—
3		*Wydatki osob. i świadczenia socjalne*	6.573,—	5.677,03
	a	Pobory dyrektora	3.600,—	3.521,—
	b	Pobory buchaltera	1.200,—	550,—
	c	Pobory maszynistki	1.200,—	1.130,—
	d	Świadczenia socjalne	573,—	476,03
4		*Utrzymanie biura*	1.337,—	1.819,50
	a	Wydatki kancelaryjne	250,—	326,15
	b	Porto, depesze, telefon	600,—	608,50
	c	Druki	140,—	133,59
	d	Pobory gońca	300,—	226,—
	e	Świadczenia socjalne	37,—	26,26
	f	Lokal, opał, światło	—	500,—
		Razem dz. I.	14.624,—	14.269,57
		II. Inwestycje biurowe		
1		*Zakup inwentarza*	760,—	1.147,54

§§	Poz.	Wydatki	Prelimin. 1936/37	Wykonano 1936/37
		III. Przewodnicy		
1	a	*Wynagrodzenie przewodników*	5.000,—	1.906,70
	b	Wynagr. pracowników sezonowych	850,—	1,288,60
	c	Kurs przewodników	300,—	283,80
	d	Pomoce naukowe	50,—	—
	e	Biblioteka	50,—	124,20
	f	inne	1,—	—
		Razem dz. III	6.251,—	3.603,30
		IV. Techniczny		
1		*Propaganda*	10.029,—	8.145,27
	a	Wydawnictwa	5.929,—	6.367,35
	b	Afisze i plakaty	2.000,—	1.768,92
	c	Ulotki	500,—	6,—
	d	Prasa	100,—	3,—
	e	Radio	1.500,—	—
		V. Spłata zobowiązań	1.048,25	1.108,69
1		*Wydatki do opłacenia*	1.048,25	1.108,69
		VI. Różne	2.560,75	1.681,80
1		*Składka członkowska do L.P.T.*	60,—	60,—
2		*Opłaty za wstępy*	3.000,—	668,80
3		*Inne*	500,75	953,—
		Ogółem wydatki	36.262,—	29,955,17

PRELIMINARZ BUDŻETOWY

NA ROK 1937/8

§§	Poz.	Dochody	Prelimin. na rok 1937/38
		Dz. I. Wpływy własne	17.435,—
1		*Składki członkowskie*	3.185,—
	a	Członkowie zwyczajni	2.400,—
	b	Członkowie nadzwyczajni	685,—
	c	Wpisowe	100,—
2		*Prowizja*	1.000,—
	a	Od środków lokomocji	600,—
	b	Od kwaterunku	250,—
	c	Inne	150,—
3		*Sprzedaż wydawnictw i druków*	2.250,—
	a	Sprzedaż przewodników, broszur i inn.	2.000,—
	b	Zysk ze sprzedaży komisowej	250,—
4		*Obsługa turystów*	11.000,—
	a	Od L. P. T.—za pociągi popularne	7.500,—
	b	Od L. P. T.—za karty indywidualne	3.000,—
	c	Inne wycieczki	500,—
		Dz. II. Subsydia	6.400,—
5		*Zarząd Miejski*	900,—
6		*Dyrekcja Okr. Kolei Państwowych*	2.000,—
7		*Izba Przemysłowo-Handlowa*	500,—
8		*Ministerstwo Komunikacji*	2.000,—
9		*Inne*	1.000,—
		Dz. III. Różne	500,—
10		*Wpływy nieprzewidziane*	500,—
		Ogółem dochody .	24.335,—

§§	Poz.	Wydatki	Prelimin. na rok 1937/38
		Dz. I. Administracja	11.820,—
1		*Wydatki osobowe*	8.620,—
	a	Uposażenie dyrektora	3.600,—
	b	Uposażenie pracowników stałych	3.360,—
	c	Świadczenia socjalne	660,—
	d	Pracownicy czasowi	500,—
	e	Diety, gratyfikacje i inne	500,—
2		*Wydatki rzeczowe*	2.400,—
	a	Wydatki kancelaryjne	300,
	b	Druki i blankiety	300,—
	c	Porto, telefon i inne	500,—
	d	Uposażenie woźnego	480,—
	e	Świadczenia socjalne	65,—
	f	Umundurowanie woźnego	150,—
	g	Przejazdy służbowe i transport materiałów . . .	500,—
	h	Wydatki gospodarcze	105,—
3		*Utrzymanie kiosków*	200,—
	a	Wydatki rzeczowe	200,—
4		*Zakup inwentarza*	600,—
		Dz. II. Propaganda	12.415,—
5		*Imprezy*	4.000,—
	a	Kiermasz św. Kazimierza	2.000,—
	b	Kiermasz św. Jana i inne imprezy	2.000,—
6		*Wydawnictwa*	4.000,—
	a	Przewodniki, broszury	2.000,—
	b	Afisze, plakaty, ulotki	1.500,—
	c	Karty turystyczne	200,—
	d	Inne	300,—
7		*Prasa i agencja prasowa*	800,—
8		*Wycieczki*	3.350,—
	a	Wynagrodzenie przewodników	2.000,—
	b	Opłata za wstępy	800,—
	c	Oprowadzanie wycieczek niezamożnych . . .	120,—
	d	Wycieczki niedzielne dla wilnian	130,—
	e	Kursy turystyczne	300,—
9		*Biblioteka—czytelnia*	265,—
	a	Zakup książek	200,—
	b	Oprawa książek	50,—
	c	Inne wydatki	15,—
		Dz. III. Różne	100,—
10		*Składka do Ligi Popierania Turystyki*	60,—
11		*Różne nieprzewidziane*	40,—
		Ogółem wydatki . . .	24.335,—

SPIS RZECZY:

Sprawozdanie 5
Władze Z. P. T. 5
Kierunki działalności Z. P. T. 7
Zniżki przejazdowe 7
Kwatery 8
Przewodnicy 10
Obsługa informacyjna 10
Statystyka ruchu turystycznego 11
Imprezy 13
»Uświadomienie turystyczne« 14
Pamiątki regionalne 15
Wystawy artystyczne 15
Propaganda muzeów 15
Organizacja turystyczna terenu 16
Turystyczny biuletyn prasowy 16
Wydawnictwa 17
Współpraca 18
Wykaz członków 23
Członkowie zwyczajni 23
Członkowie nadzwyczajni 24
Wykonanie budżetu 25
Preliminarz budżetowy na rok 1937/38 31

60. —

GRAFIKA
WILNO